

059/1 RYLANDSELVA (Vassdragsnr. 059.2Z)

<u>Fylke(r):</u>	Hordaland
<u>Kommune(r):</u>	Meland
<u>Kartblad N50:</u>	1116 II, 1116 III
<u>Nedbørfelt:</u>	25,2 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	324 - 0 moh.
<u>Skoggrense:</u>	250 - 300 moh.
<u>Marin grense:</u>	30 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	38b: Den vest-norske lyngheiregion, underregion; Kysten på Vestlandet
<u>Landskapsregion:</u>	20: Kystbygdene på Vestlandet
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 0 %, 1-3 km: 0 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	-
<u>Verneplanstatus:</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Rylandsvassdraget ligger på øya Holsnøy, nord for Bergen. Vassdraget ligger sentralt på øya og har utløp mot sør, til Herdlefjorden. Klimaet er oseanisk med milde vintre og kjølige somre. Årsnedbøren er 1500 - 2000 mm. Beregnet spesifikk avrenning er 49,26 l/s/km² og middeltilsiget 1,24 m³/s.

Vassdraget domineres av vann, de største er Storavatnet (2900 daa), Bjørndalsvatnet (175 daa) og Rylandsvatnet (600 daa). Storavatnet (10 moh.) utgjør den sentrale delen av vassdraget, og deler nesten øya i to. Vannet har flere små øyer og forgreininger i alle retninger. Dreneringen går gjennom Rylandsvatnet, som ligger i samme høyde, og videre mot nordvest til Rosslandspollen og gjennom Fiskeviki til fjorden.

Utenom kulturlandskap med tilhørende anlegg, tilførselsveier og interne gårdsveier er det lite tekniske inngrep i vassdraget. Det er få inngrep i selve vassdragsstrengen bortsett fra enkelte kryssende veier. Mellom Bjørndalsvatnet og Storavatnet er det sprengt ut en kanal, og mellom Rylandsvatnet og Bjørndalsvatnet er det en demning/overløp, slik at de tre vannene er knyttet sammen. Det er gjort tekniske inngrep knyttet til settefiskanlegg ved utløpet av Rylandsvatnet. Det finnes ellers en del hyttebebyggelse rundt Rylandsvatnet.

Det meste av feltet har status som LNF område.

Ingen områder er vernet etter naturvernloven.

Vannkvaliteten vurderes generelt som god, bortsett fra for to mindre vann øverst i vassdraget (Grasdalsvatnet og Myrtveitvatnet), som begge kan ha en del belastning fra bosetning og landbruksaktivitet. Storavatnet er så stort, og Bjørndalsvatnet og Rylandsvatnet har såpass stor gjennomstrømning, at tilstandene der sannsynligvis er god. Kvernvatnet brukes som drikkevannskilde, og Rylandsvatnet tjener som inntak for settefiskanlegget ved Rossland.

Geologisk mangfold

Holsnøy utgjør en del av bergartsformasjonen kalt Bergensbuene, noe som gir sonemessig variasjon i berggrunnen. Dominerende bergarter er granitt, mangeritt, gabbro og anortositt. Nordøstre deler er preget av mykere bergarter enn i sørvest. Et belte fra Io til Litlebergen er preget av mer basiske bergarter som amfibolitt og grønnskifer. Strøkretningen i området er nordvest-sørøst. Dreneringen av vassdraget ut til fjorden er sterkt preget av strøkretningen.

Det finnes mindre arealer med morenemateriale. De viktigste forekomster ligger ved gårdene ved Storavatnet og i sørenden av Rylandsvatnet. Det finnes også noen mindre områder med forvittringsmateriale. Disse ligger i hovedsak i vestenden av Rylandsvatnet og strekker seg ned mot Rosslandspollen.

Ettersom vassdraget er uten direkte reguleringer er fluviale prosesser intakte gjennom hele vassdraget, men med karakter av lavlandsvassdrag med liten nivåforskjell. Gjennom hele vassdraget er de fluviale prosesser generelt lite aktive. Endring i prosesser er i hovedsak knyttet til inngrep i det korte utløpet ned til sjøen.

*Middels verneverdi ***

Biologisk mangfold

Det finnes fire fiskearter i vassdraget med til dels gode bestander; ørret, røye, ål og stingsild. Et settefiskanlegg ved utløpet stenger for oppgang av anadrom laksefisk. Stort sett alle mindre bekkedrag har funksjon som gytebekker for ørret. Det har i mange år vært drevet utfisking av spesielt røye for å øke kvaliteten på bestanden. Tette bestander av ørret har også funksjon som viktige byttedyr for en rødlistet vannfuglart. Marflo er tidligere påvist i Storavatnet, en forekomst som ikke er vanlig på denne delen av Vestlandet. Det er ikke kjent systematiske undersøkelser av evertebratfaunaen, men den rødlistede kongeøyenstikkeren er observert 2 km unna Storavatnet og finnes trolig også i Rylandsvassdraget.

Storavatnet har fått nasjonal-regional verneverdi og beskrives som dyp, næringsfattig og noe humuspåvirket. Vannet representerer sannsynligvis fysisk, kjemisk og biologisk de store vannene i Nordhordland godt. Rylandsvatnet har så langt blitt klassifisert med lokal verneverdi. Nordvestre deler er beskrevet som grunn, sivbevokst lone med funksjon for våtmarksfugl.

I det terrestre miljøet dominerer hovednaturtypene skog og myr. Kystfuruskog dominerer skogsområdene. Dette er opprinnelig natur som i stor grad er borte i andre kystvassdrag. Skogen er karakterisert som uvanlig kraftig tatt i betraktning beliggenheten så langt vest (kystnært). Deler av skogen (områder ved Gripakletten) har fått regional verneverdi. Også lauvtrær med bjørk ispedd rogn finnes. Skråningene ned mot Storavatnet domineres av en noe fuktig tretannsmosefuruskog. Sørøst for Gripakletten er terrenget flatt og myrlendt. Her finnes gjengroingsmyrer med tjern og tresatte og godt utviklede høymyrer. Området har en interessant kryptogamflora med flere hyperoseaniske arter moser og lav. Lokaliteten er nordgrensen for småhinnebregne.

Nedbørfeltet har en fuglefauna som er typisk for kystnære kystfuruskoger, inklusive en rekke mer krevende arter. Vinterstid har et mindre antall sangsvaner tilhold i vassdraget.

Av pattedyr forekommer hjort vanlig og er viktigste jaktbare viltart. Alle mindre arter som er vanlige i regionen, inklusive smånagere, antas å finnes. Tilsvarende for reptiler og amfibier, som hoggorm, frosk og padde. Alle er påvist.

Av rødlistede arter er en vannfuglart, to rovfuglarter og to spettearter påvist som hekkende. En tredje rødlistet rovfuglart hekker like utenfor feltet, men bruker dette i jaktsammenheng. I tillegg finnes trolig også en tredje rødlistet spetteart som hekkefugl i furuskogen, dvs. samlet 7 rødliste fuglearter som sikkert eller sannsynlig hekker. I tillegg er kongeøyenstikker påvist i umiddelbar nærhet, og antas å finnes i vassdraget. Det er også registrert 2 rødlistede kryptogamer: grå trompetsopp og randprikklav.

*Meget stor verneverdi *****

Landskapsbilde

Storskalalandskapet i vassdraget er relativt flatt, bortsett fra Eldsfjellet i vest som utgjør et markant landskapselement i regional sammenheng. Landskapsmessig er det flere distinkte rom ved det kupperte landskapet rundt Meland, det relativt flate innsjølandskapet sentralt i Rylandsvassdraget og kystfjellspartiet ved Eldfjellet.

Særpreget er et åsete landskap rundt et velutviklet innsjøsystem. Påvirkning av kulturlandskap er svært lite. Overgangen fra skog- og innsjølandskapet til det mer nakne Eldsfjellet er også et viktig landskapstrekk i vassdraget.

De mest framtreddende landskapselementene i vassdraget er Storavatnet sentralt i vassdraget og Eldsfjellet i vest. Sistnevnte er også et framtreddende element, som er viktig i større landskapsmessig sammenheng.

Friluftsliv

Friluftsmulighetene er gode. Tilgjengeligheten er god fra fylkesveg 564, og kjøretid fra Bergensdistriktet ligger godt under en time. Friluftaktiviteten i området er stor og økende, og inkluderer jakt, fritidsfiske, kanopaddling, bading, børsanking, båtliv og turgåing. Området brukes mye til friluftsmål bl.a. av skoler. Vassdraget har i første rekke lokal funksjon.

*Middels/stor verdi **(*)*

Kulturmiljø

Det er registrert mange løsfunn fra både eldre og yngre steinalder langs vassdraget. Utgravninger i forbindelse med utbygginger på øyene omkring Holsnøy, har dokumentert en omfattende bosetting og bruk av disse øyene i steinalderen. Undersøkelser fra andre deler av norskekysten viser at slik bosetting ikke begrenser seg til strandområdene, men strekker seg innover i landet. En stor del av disse boplassene vil trolig være lokalisert langs vassdraget. På bakgrunn av dette representerer trolig løsfunnene fra områdene langs Rylandsvassdraget spor etter tilsvarende bosetting og bruk, og det er sannsynligvis spor etter mange boplasser i området. Ettersom mange steinalderboplasser på de andre øyene i regionen er forstyrret eller fjernet som følge av utbygging, vil vern av dette nedbørfeltet ha stor betydning for bevaring av et område typisk for denne typen kystbosetting.

Av nyere tids kulturminner er det mange ruiner etter drifts- og utmarksbygninger langs vassdraget. Omkring Storavatnet er det flere naust av stein som vitner om ferskvannsfiskets betydning i kystområder som dette. En vannsag i god stand ved Gripsgård vitner om skogbruk i området. Videre finnes gamle løer, driftsbygninger, moldhus og smier på de fleste gårdene. Smiene representerer en særegen tradisjon knyttet til navarsmiing på Holsnøy. På torvmyrene finnes rester etter torvhus, og i utmarka ellers har det vært "uteflorer". Fram til 1950 var lyngsviing og lyngslått vanlig i området, en driftsform som har tradisjoner langs Vest- og Sørlandskysten langt tilbake i førhistorisk tid. Gripsgård har et spesielt verdifullt kulturlandskap med flere godt bevarte bygninger, blant annet en bekkekvern, og hvor jorda er drevet med hest fram til i dag.

Det er store kulturminneinteresser langs vassdraget. Kulturminnene representerer først og fremst bosetting i steinalderen og gårds- og utmarksbruk i nyere tid i et kystområde, og er typiske for dette kystdistriktet.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Det er ikke registrert samiske interesser i nedbørfeltet.

Landbruk

Nedbørfeltet omfatter ca. 9 300 daa produktivt skogareal og ca. 1 600 daa dyrket mark, hvorav 1 200 daa er i drift. Det er 44 eiendommer som ligger innenfor nedbørfeltet til Rylandselva. Ca. 2/3 av arealet som grenser til vassdraget har drivverdig skog.